

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע
בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכיו"ב,
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com
או בטל'
0527129867

דברי השירה

ויזכר משה באומי כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (וזכרים לא)

מתורת מוריני רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת כי תצא - הכנה לימים נוראים

הנלחמים ביצר הרע משמיא עוזרים

"כי תצא למלחמה על איביך..." (כ"א - י').

השל"ה (בתורה אור) מבאר בדרך רמז, שבמלחמת היצר הכתוב מדבר, וכמו שכתב החובות הלבבות שזה המלחמה הגדולה שיש לאדם, ומבאר שזה גם כן כוונת חז"ל במה שאמרו שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, דהיינו למלחמה נגד היצר הרע, ובמלחמת הרשות הכתוב מדבר, דהיינו שהרשות ביד האדם להילחם בו ולנצחו.

ומבאר עוד, שאם האדם מתחיל להילחם עמו, אז הקב"ה עוזרו [וכמש"כ בגמ' סוכה דף נ"ב ע"ב], וזהו שסיים הפסוק 'ונתנו ה' אלקיך בידך ושבינו שביו', שהקב"ה עוזרו ומסרו את היצה"ר בידו של האדם, ע"ש עוד.

והנה אנו עומדים כעת בימי האלול שהם ימי ההכנה לראש השנה, וידועים דברי הזהר הקדוש כאן על הפסוק (כ"א - י"ג) 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים' שהכוונה לחודש אלול, שאלו הם ימים של הכנה לקראת ראש השנה, וא"כ כעת הוא זמן מלחמה גדול מאוד עם היצה"ר שמנסה להחליש את הבן אדם, ולהשכיח ממנו את חובותיו.

וצריך לדעת שמי שרוצה לזכות להשפעות הגדולות של ימי הרחמים הבאים עלינו לטובה, עליו להתחיל להתכונן לזה כמה שיותר מוקדם.

וידוע המשל מהמגיד מדובנא, על עני שהיה צריך הלוואה של סכום כסף גדול, והוא בא לביתו של העשיר ודפק ושוב ושוב אך העשיר לא שמע, לאחר זמן רב העשיר יצא מביתו לבית הכנסת והוא רואה איך שהעני ממתין לו וכבר הוא עייף ומותש, העשיר הזמין אותו לביתו וביקש את משאלתו והעניק לו הלוואה גדולה ועוד תרומה הגונה, וכשהגיע העשיר לבית הכנסת ניגש אליו עני אחר וביקש גם הוא הלוואה ותרומה, נתן לו העשיר סכום כל שהוא של תרומה ושלח, התפלא העני למה לחברו נתת הלוואה גדולה ועוד תרומה הגונה ואילו לו הסתפקת בסכום קטן, ענה לו העשיר שחברו העני הראשון הגיע אליו במיוחד וחיכה רק לו, א"כ מחובתו לעזור לו כפי יכולתו, אבל העני שניגש אליו בשעה שפגש אותו בבית הכנסת הרי הוא רק מקרה, ולכן לא מגיע לו משהו מיוחד, והנמשל שהאדם שמתכונן ומחכה לימי הרחמים והסליחות, אז הקב"ה נותן לו ומשפיע עליו שפע של ברכה והצלחה, אבל אדם שלא מתכונן ורק 'במקרה' נפגש בראש השנה... אזי אינו דומה כלל והוא ח"ו יפסיד, ולכן עלינו להתחזק כמה שיותר מוקדם ולהתכונן לקראת ראש השנה ויום כיפור, ואז נזכה לכל ההשפעות והרחמים לנו ולכל ישראל, אמן כן יהי רצון.

.....

תקנת חרם דרבנו גרשום

"כי תהיין לאיש שתי נשים" (כ"א - ט"ו).

השואל לחתם סופר (ח"ו תשו' נ"ב) הקשה, על דברי הט"ז (או"ח תקפ"ח סק"ה ועוד) שאמר שדבר המפורש בתורה להיתר, לא רצו חכמים לגזור לאסור על זה, ולהכי לא אסרו מילה ביום השמיני כיון שהוא מפורש בתורה להיתר 'וביום השמיני - ואפילו בשבת', ומשא"כ לולב ושופר שלא מפורש בתורה שגם בשבת, שהרי אפשר להעמיד הקרא דאיירי בשאר שנים כשלא חל בשבת, ולכן גזרו חכמים בשבת על שופר ולולב [וכדברי הט"ז, כ"כ המאירי במגילה דף ד' ע"ב ע"ש]. ולפי דבריו יש להקשות על מה שגזר והחרים רבנו גרשום לישא שתי נשים [ונפסק בשו"ע אהע"ז סי' א' סע' י'], שהרי דבר זה מפורש בתורה להיתר - 'כי

תהיין לאיש שתי נשים', ואיך גזר רבנו גרשום על דבר המפורש בתורה להיתר.

וכתב לו החתם סופר, שכוונת הט"ז שבתורת תקנה לא תקנו חכמים הלכה לאיסור בדבר שהוא מפורש בתורה להיתר, אך כמו שכל אחד יכול לאסור על עצמו בשבועה או בנדר דברים המפורשים בתורה להיתר, כך בכח החכמים בכל דור ודור לגזור ולהחרים את כל בני דורם על דברים שנראים להם, ובכה"ג לא איירי הט"ז, ע"ש.

ועוד יש ליישב, ע"פ דברי הגר"א בקול אליהו כאן, שמכוח כמה קושיות על הפסוקים מעמיד הפרשה, דאיירי שנשא אשה ראשונה ומיד לאחר כמה שבועות גירשה, ונשא אחרת, ונולד לשניה בן לאחר שבעה חודשים, ואח"כ נולד בן לראשונה לתשעה חודשים, שע"ז אמרה התורה לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני בן השנואה הבכור, ומשום שהולכים אחרי זמן ההיריון ולא אחרי זמן הלידה, והרי הראשונה נתעברה בתחילה, ולכן בנה הוא הבכור, וע"ש בכל דבריו, ועכ"פ לפי דבריו לא איירי כאן הכא שהיה נשוי ב' נשים בבת אחת אלא בזה אחר זה, ולק"מ על הט"ז.

ובספר ילקוט הגרשוני כתב ליישב, שתקנת רבנו גרשום היתה רק עד סוף האלף החמישי, וכמש"כ שם בשו"ע אלא שאנו נוהגים בזה עד היום, [ועי' בשו"ת נוב"י אהע"ז קמא תשו' ע"ז, שהתקנה לא לגרש אשה בע"כ פשט בכלל ישראל והיא חמורה יותר מהתקנה לא לישא ב' נשים] וא"כ לא חשיב שתיקן נגד דבר המפורש בתורה להיתר, כיון שזה היתה תקנה רק לזמן מסוים.

ובספר פרדס יוסף כתב ליישב, דהבעל הטורים כתב כאן 'מרבם נשים מרבה כשפים (אבות פרק ב' משנה ז'), לומר לך כיון שיש לו ב' נשים האחת עושה בכשפיה כדי שישנא השניה', ומבאר הפרדס יוסף, דמה שכתבה התורה 'האחת אהובה והאחת שנואה' באה התורה לרמז שלקחת שתי נשים אינו ראוי לעשות כן, כיון שזה גורם שהאחת תהיה שנואה, וא"כ אדרבה מכאן מקור לתקנת רבנו גרשום שלא ליקח שתי נשים, כיון שזה גורם שהאחת תהיה שנואה.

.....

בן סורר ומורה סופו מר

"ואמרו אל זקני עירו בננו זה סורר ומרה איננו שמע בקלנו זולל וסבא" (כ"א - כ'). לעיל (בפסוק י"ח) נכתב 'מורה' בכתוב מלא עם וי"ו, ומשא"כ כאן נכתב 'מרה' בכתוב חסר בלא וי"ו, וכתב הבעל הטורים, שנרמז כאן שמרה תהיה לו באחריותו, ולכן נכתב כאן בלא וי"ו מלשון מרה.

ובספר טעמא דקרא כתב בעוד אופן, שבדברי אביו ואמו לדיינים נכתב בכתוב חסר, משום שדרך ההורים תמיד להקטין את חטא בניהם, ולכן נכתב כאן בכתוב חסר שזה פחות חמור מכתוב מלא, להורות שההורים מקטינים את החטא, ויש להוסיף בזה, שבפסוק בתהילים (ע"ח - ח') כתוב "ולא יהיו כאבותם דור סורר ומרה", ושם נכתב מרה בכתוב חסר, ולהל"ל י"ל שכוונת הפסוק שבני ישראל לא יהיו אפילו בדרגה פחותה של מורה בלא וי"ו.

ובספר חכמת שלמה לרבי שלמה הכהן מוילנא כתב שהאות וי"ו באה לרמז לו' דברים שצריך שיהיה להורים, ואם לאו אינו נעשה בן סורר ומורה, וכמבואר במשנה סנהדרין (דף ע"א ע"א) שיהיו שניהם רוצים, ושלא יהיה אחד מהם גידם או חירג או אילם או סומא או חרש.

.....

מידת הכרת הטוב יסוד בעבודת השם

"על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים..." (כ"ג - ה').

הרמב"ם מבאר, שהרי אברהם אבינו הציל את לוט, ועמון ומואב הם היו צאצאים של לוט, וא"כ הם היו צריכים להכיר טובה לעם ישראל, וכיון שלא הכירו טובה לכן הקב"ה ציווה שלא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'. והנה, הרי זה היה לאחר כמה דורות, ועם כל זה היה להם תביעה של הכרת הטוב, ורואים כמה חמור המידה של הכרת הטוב, שאפילו זמן רב יש חיוב של הכרת הטוב.

ובאור החיים הקדוש בפרשת עקב (ח' - י"ח) כתב 'שצריך לתת לבו על טובתו כי מה' היתה לו, ודבר זה יעירנו תמיד להכיר בוראו והשגחתו עליו, ותחילת תחבולות יצר האדם היא להשכיחו דבר זה ודרך זה יכנס לאבדו, והיינו שהיצר הרע מכשיל את האדם ע"י שמשכיח ממנו שכל מה שיש לו זה רק מהקב"ה, וא"כ התפקיד שלנו זה להתחזק בידעיה שכל מה שיש לנו זה מהקב"ה, ויהיה לנו את המידה של הכרת הטוב לבר"ע.

ובספר החינוך (מצוה ל"ג) כתב הטעם במצות כיבוד אב שהוא משום הכרת הטוב, וכתב שמזה יבוא האדם להכיר בטובה הגדולה שהקב"ה עושה עמו, וזה לשונו - 'משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה...', ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו, וכשיקבע זאת המדה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל-ב"ה, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאור העולם וסיפק צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלמות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא.

וכל בוקר הדבר הראשון שאומרים זה 'מודה אני לפניך...', כך יהודי מתחיל את היום - בהודאה להקב"ה, שזה היסוד של עבודת האדם שמכיר שהכל מהקב"ה ומודה לו על כך.

וידוע שפעם אחת בערוב ימיו של מרן הגראמ"מ שך זצ"ל, הוא אמר שברצונו ליסוע ללוויה של אישה מסוימת בחיפה, ובני הבית שחששו לבריאותו רצו למנוע ממנו את הנסיעה הזאת, והוא אמר להם שאם לא יהיה רכב ליסוע, הרי שהוא יסע באוטובוס ללוויה של אותה אישה, כיון שבבחרותו הוא ישב ולמד בבית הכנסת לבדו, ואותה אישה ראתה אותו והביאה לו אוכל כדי שיהיה לו במה להתקיים, ומרן הרב שך זצ"ל הכיר לה טובה על זה לאחר עשרות שנים אפילו בעת זקנותו וטרח ליסוע ללוויה.

ועל מרן הסטייפלר זצ"ל מסופר, שאף בזקנותו שכבר היה קשה עליו הכתיבה והוא הפסיק להשיב למכתבים שנשלחו אליו, היה יהודי אחד שאליו היה הסטייפלר משיב תמיד למכתביו, ומכיון שאותו יהודי עזר בשנים מוקדמות לסטייפלר למכור את ספרי הקהילות יעקב, ובאותם שנים היה הסטייפלר דחוק לפרנסתו וזה היה לו לעזר וסיוע, הכיר לו הסטייפלר טובה גם לאחר שנים רבות והתאמץ לענות למכתביו.

חומרת דיבור לשון הרע

"זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים" (כ"ד - ט'). מרן החפץ חיים צוק"ל ביאר מדוע התורה הדגישה כאן שזה היה בדרך בצאתכם ממצרים, שבנוהג שבעולם אם אב נוסע עם בנו בדרך, ורואה האב שבנו אינו מתנהג כראוי, הרי הוא אינו מענישו בדרך אלא ממתין עד שחוזרים לביתם ושם מחנכו, אמנם כל זה כשעשה הבן מעשה שאינו חמור כל כך, ואפשר להמתין עד לבית, אבל במעשה חמור מיד האב יענישו ואפילו באמצע הדרך, וזה כוונת התורה שמרים נענשה מיד אפילו שזה היה בדרך, מפני שלשון הרע הוא חמור שבחמורות, ואי אפשר להמתין עליו, ואפילו בדרך היא נענשה. ועד כדי כך חמור לשון הרע, שהוא גרם לחורבן בית המקדש, וכמו שביאר החפץ חיים בהקדמה ששנאת חנם גרמה ללשון הרע, וזה היה העוון שגרם לחורבן בית המקדש, [ומפורש כן ברש"י בגיטין דף נ"ז ע"ב שיען לשון הרע גרם לחורבן בית המקדש].

ובספר מאיר עיני ישראל (ח"ב) מביא מהגאון רבי מנחם מנדל זקס זצ"ל ששמע מחמיו (מרן החפץ חיים צוק"ל), 'מי שמדבר לשון הרע מוכח

שאינו מצפה ומחכה לביאת משיח צדקנו, שאם היה מצפה ומחכה איך היה מדבר לשון הרע, שזה העיקר הגדול המעכב את הגאולה, והרי הם שני דברים שסותרים זה את זה', ע"כ, ה' ישמרנו ויצלנו מעוון המר הזה.

'איש ואשה זכו שכינה ביניהן'

"כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח את אשתו אשר לקח" (כ"ד - ה').

בגמ' סוטה (דף י"ז ע"א) דרשינן 'איש ואשה, זכו שכינה ביניהן, לא זכו אש אוכלתן', ומפרש שם רש"י, מפני שאצל האיש יש את האות י' ואצל האשה יש את האות ה', ואם הם זכו ללכת בדרך ישרה אז שכינה ביניהם, אבל אם לא זכו אז השכינה מסתלקת מהם ונשאר רק האותיות אש ואש, והיינו אש אוכלתן.

והגר"א ז"ל הוסיף בזה, שהרי שמו של הקב"ה, ד' אותיות הוי"ה, וא"כ עדיין חסר את האותיות ה"ו, וביאר הגר"א שאותיות אלו נמצאות בכתובה, דהמילה כתובה מתפרשת 'כתב - ו' ה', שהרי גזרו חז"ל (בבא קמא דף פ"ט ע"א) אסור לו לאדם שישא את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה, והיינו טעמא דזה המשלים של שם הוי"ה הקדוש, ורק על ידי זה זוכים ששכינה ביניהם.

וסופי תיבות של המילים 'נקי יהיה לביתו שנה' זהו שם הוי"ה הקדוש, ובא לרמז שאימתי זוכים ששכינה ביניהם, בשעה שיהיה נקי לביתו, והיינו שהאיש דואג שהבית יהיה נקי מכל השפעות העולם הזה ויהיה הבית זך ונקי, [ועי' בעל הטורים].

לימוד התורה בכל עת ובכל זמן

"כי יקח איש אשה חדשה... ושמח את אשתו אשר לקח" (שם). ויש להקשות בפסוק זה שתי קושיות, א. לשון הפסוק 'כי יקח איש אשה חדשה', ומשמעות הפסוק שכבר היה לו אשה אחת, וכעת לוקח אשה חדשה, והרי לא איירי כאן דוקא בנשואין שניים. ב. עוד קשה דלשון 'כי יקח' הוא לשון עתיד, ומאיידך לשון סוף הפסוק 'ושמח את אשתו אשר לקח' הוא לשון עבר, וצ"ב.

ושמעתי על דרך הדרוש לבאר בזה, דהרי התורה נמשלה לאשה [כמו שמצינו בכמה מקומות עי' סנהדרין דף צ"ט ע"ב, וברכות דף נ"ז ע"א, ופסחים דף מ"ט ע"ב ועוד רבות], ובפיוט בחג השבועות אומרים על התורה 'תואר כלה מאוד נעלה', ולפי זה נמצא שכל אחד עוד קודם שנשא אשה כבר כביכול התחתן עם התורה הקדושה, וא"כ בשעה שנושא אשה היא כבר אשה השניה שלו, ופעמים רבות לאחר שאדם נושא אשה כבר רחיים בצוארו ויש לו טרדות שמפריעים לו משקיעות בתורה הקדושה, ועל זה באה התורה והזהירה - 'ושמח את אשתו אשר לקח' שהכוונה לאשה שלקח בעבר דהיינו התורה הקדושה, שעל ידי שאדם ילמד מתוך שמחה וחשק, זה יעזור לו להיות שקוע בתורה גם בזמנים שיש לו טרדות ועיסוקים שונים.

סיפור לחיזוק באמונה וביטחון

מעשה היה באברך בן תורה שהיה לו קול נעים וערב, והיה נוסע כל שנה לקראת הימים הנוראים לארה"ב ומשמש שם כחזן באחת הקהילות, והם היו משלמים לו סכום נאה שהיה עוזר לו לפרנסת בני ביתו, שנה אחת נולד לו בן במזל טוב והחליט שבאותה שנה יישאר עם משפחתו בארץ, ושלח במקומו את חבירו, והנה לקראת שנה הבאה הוא התקשר לאותה קהילה, והוא מתפלא לשמוע שהם כבר סגרו עם חברו החזן המחליף שהוא שלח להם בשנה שעברה כי הם מאוד נהנו ממנו, וברגע הראשון הוא חשב להתקשר לאותו חבר ולצעוק עליו, אבל מיד הוא התחזק באמונה שהרי הכל בגזירת עליון, והחליט לא לעשות כלום ולוותר על מה שעשו לו, עבר כמה ימים הוא מקבל טלפון מקהילה אחרת בארה"ב ששמעו שיש לו קול יפה, והם ביקשו ממנו לבוא לשמש אצלם כחזן לימים נוראים, והיתה לו הצלחה מרובה והקהילה מאוד נהנתה ממנו והחליטו לסגור עמו שיהיה אצלם חזן קבוע, אך מלבד זאת לאותה קהילה היו מעלות שלא היו בקהילה הראשונה, תחילה הם היו יותר בני תורה, כך שהתפילות שם היו יותר במתינות ובהשתפכות הלב, מלבד זאת הם היו משלמים לו יותר מהמקום הראשון, וגם היו שם כמה גבירים גדולים שעזרו לו במהלך השנה לאיזה ארגון חסד שהוא ניהל בארץ, וביותר שהקהילה הראשונה שהיה נוסע אליה נאלצה מכמה סיבות להיסגר, ואם הוא היה ממשיך להיות שם חזן לא היה לו כלום, ובזכות שהחליט לוותר ולהבליג, זכה לכפל כפלים.